

DESPRE O REȘEDINȚĂ PRINCIARĂ (REGALĂ) DE VARĂ: ÎN TRE CÂMPULUNG ȘI SINAIA.

Maria Ioniță

La sosirea în România pentru a ocupa tronul ce-i fusese încredințat ca domnitor al acestei țări, Principele Carol-Ludovic de Hohenzollern Sigmaringen nu făcea o simplă metaforă când, adresându-se locuitorilor orașului Pitești, afirma: "Din minutul în care am pășit pe pământul noii Mele patrii, am devenit Român; viața Mea întreagă o voi consacra pentru fericirea Românilor și pentru prosperitatea lor, cari de acum înainte au devenit compatrioții Mei"¹. Dar pentru a se putea identifica cu noua sa patrie și cu poporul al cărui destin îi fusese dat în grijă, era imperios necesar să-i cunoască pe oamenii acestui pământ cu obiceiurile lor, cu necazurile și bucuriile, cu nevoile și aspirațiile pe care le aveau și, nu în ultimul rând, să le înțeleagă și vorbească limba.

În acest scop, mai ales, încă de la debutul domniei sale, Principele Carol a întreprins dese și fructuoase călătorii în majoritatea regiunilor țării, din Moldova până în Muntenia și Oltenia. Din propriile-i însemnări reiese, în ciuda firii închise, rigide și extrem de cumpătate, a dorinței de a nu-și exterioriza sentimentele, cât de mult l-au impresionat totuși entuziasmul și dragostea cu care a fost primit, pe parcursul acestor numeroase călătorii făcute în țară: "...sute de țărani călări însoțeau pe prinț din sat în sat și, deoarece portul locuitorilor... se distinge prin bogăția culorilor și prin gust, această suită permanentă în jurul trăsurii princiare contribuia la o mai mare înviorare a pitoreștilor priveliști... Și populația orașelor participa tot atât de însuflețită. Pretutindeni s-au făcut Prințului mari ovații. După obicei a vizitat biserici, școli, spitale, cazărmi și tribunale"². Lucrul care i-a făcut însă pe români să-l considere, de la bun început, pe Principele Carol cu adevărat domnitorul lor a fost acela că "deoarece și-a însușit limba românească, prințul vorbește nestânjenit cu țăranii, ceea ce, firește, face acestora o deosebită bucurie"³.

Din 1869, după căsătoria cu Princesa Elisabeta de Wied, dorinței de a-și cunoaște și înțelege supușii i s-a adăugat și aceea de a găsi, în cursul mai sus pomenitelor călătorii, un loc cât mai potrivit pentru o reședință princiară de vară.

Era într-un fel și o necesitate impusă de clima specifică Bucureștilor așezați în plină câmpie, unde verile toride și secetoase erau greu de suportat mai ales de către cineva care trăise până atunci în răcoarea și aerul curat și binefăcător al munților. Odată cu sosirea verii Palatul Regal de pe Podul Mogoșoaiei (din 1878 Calea Victoriei – n.n.) devenea imposibil de locuit din cauza căldurii și a prafului. Așa încât, de obicei, în cea de-a doua parte a lunii mai, tânăra pereche princiară se muta în reședința bucureșteană de vară de la Cotroceni. Aici însă intervenea un alt inconvenient: terenul mlăștinos și "încăperile nu prea sănătoase ale Cotrocenilor"

mai ales dacă vara era umedă, făceau ca Principele Carol și Princesa Elisabeta să cadă la pat bolnavi de "friguri de baltă"⁴.

Încă din timpul călătoriei întreprinse în județul Muscel în 1866, Principele Carol este adânc impresionat de oamenii și împrejurimile Câmpulungului. La 1/13 octombrie 1866, după un drum de opt ore "foarte greu, dar foarte pitoresc, și care adesea oferă priveliști întinse asupra lanțului Carpaților și atinge un șir de sate frumoase, locuințe solide și bine îngrijite ale unor țărani de munte avuți, incomparabile cu tristele localități ale câmpiei", domnitorul ajunge la Câmpulung "un orașel frumos, în mijlocul munților, unde i se pregătește o primire cordială; seara după masă ilaminație"⁵. El va fi rămas uimit și încântat de frumusețea așezării socotită de localnici "un odor strălucitor al României" unde toamna "amestecul de colori al frunzelor ce, murind, își schimbă fața lor, atinge sufletul trist; iar această durere nu-l doboară, ci îl înalță pe om. Câmpulungul toamnăteac îți umple inima de dor, te mișcă și te dispune la adânci cugetări"⁶.

Așa încât, cu ocazia următoarelor vizite întreprinse în zonă, între 19/31 iulie și 24 iulie/5 august 1868 când face "o excursie în munți spre orașelul Câmpulung și bogatul și frumosul Rucăr"⁷ și apoi în iunie 1870⁸, Principele Carol își manifestă față de autoritățile câmpulungene interesul pentru o suprafață de teren pe care ar dori să o cumpere în vederea construirii aici a unei reședințe princiere de vară. În timpul vizitei întreprinse în vara anului 1868, suveranul este neplăcut impresionat de "drumurile rele", cu atât mai mult cu cât aici se "exercită un comerț înfloritor cu lemne" și există "o industrie casnică destul de dezvoltată: covoare frumos țesute și costume se găsesc aproape în fiecare casă"⁹. Astfel că, la solicitarea locuitorilor din Câmpulung, Rucăr și Dragoslavele de a-i ajuta să "deschidă valea frumoasă printr-un drum de la Câmpulung la granița Transilvaniei"¹⁰, domnitorul "străbate călare, cu câțiva ingineri, regiunea, spre a găsi el însuși linia cea mai bună și mai ușoară pentru acest drum. El se hotărăște...pentru valea de la poalele Pietrei Nămăieștilor"¹¹. Răspunzând unor întrebări de bun venit ale primarului din Câmpulung, domnitorul preciza că "Cu a d. voastră îngrijire și cu brațele locuitorilor, sper în curând a avea acest drum atât de dorit și folositor pentru țară"¹². Aceeași promisiune o face Principele Carol și locuitorilor din Dragoslavele în cuvântul de răspuns la discursul rostit de primarul de aici: "Primirea voastră mă face mai mult a mă îngriji de traiul vostru cel bun, care e și fericirea mea"¹³. Om al faptelor și mai puțin al vorbelor, domnitorul se îngrijește ca, în anul următor, 1869, să demareze deja pregătirile "pentru începerea lucrului șoselei naționale Câmpulung – Giuvala, a cărei lucrare a durat mai mulți ani", la realizarea ei fiind folosite, ca forță de muncă, "trupe de geniu și lucrători specialiști italieni"¹⁴. În ceea ce privește însă dorința exprimată de el către autoritățile locale, ea nu s-a materializat, întrucât, "Vodă Carol ar fi voit să-și facă în Câmpulung reședința sa de vară, dar negăsind aici bunăvoință și inimi înțeleghătoare, a renunțat"¹⁵. Nu știm care a fost motivația autorităților câmpulungene în luarea hotărârii de a respinge intenția manifestată de domnitor. Se pare că opoziția puternicei obști existentă în această zonă a jucat un rol important. Ulterior însă,

reprezentanți de marcă ai intelectualității orașului precum I.Nicolaescu-Bughianu sau preotul Ioan Răuțescu regretau gestul înaintașilor lamentându-se: "Norocul cel mare l-am pierdut, și poate pentru totdeauna"¹⁶ și făcând comparație între evoluția ascendentă și prosperitatea cunoscută de Sinaia după stabilirea acolo a reședinței de vară a familiei princiere și apoi regale, și stagnarea dezvoltării Câmpulungului.

Oricum este sigur că Principele Carol a rămas pentru totdeauna atras de frumusețea și pitorescul Câmpulungului pe care l-a perceput așa cum inspirat l-a descris și Alexandru Vlahuță: "Orașul se întinde pe o vale răcoroasă, la poalele munților. Dealuri acoperite de livezi îl adăpostesc de vânturi. Râul Târgului îl spală și-l înveșelește cu undele lui llinpezi și gălăgioase. Străzile sunt drepte, curate, umbrite de arbori; mai toate casele au grădină; unde te uiți numai flori: răzoare de flori pe lângă oștețe, glastre de flori în cerdacuri și pe la ferestre; orașul tot împodobit cu flori"¹⁷. Așa se explică cu siguranță, și revenirea Principelui și apoi Regelui Carol pe aceste meleaguri în 1875, însoțit de Doamna Elisabeta și apoi în 1891, când este prezent și Principele moștenitor Ferdinand.

Vizita din 1875 nu a fost una oarecare, prilejuită fiind de aniversarea la Câmpulung a zilei de 10 mai, suveranii locuind pe parcursul ei în casa unui fruntaș al orașului, Sterie Steriu¹⁸. Această vizită este consemnată și în memoriile domnitorului: "Aniversarea suirii principelui pe tron se sărbătorește de astă dată în munți, la Câmpulung Museel și, prin aceasta, serbarea are o deosebită înfățișare populară. Din păcate, vremea e foarte nepriincioasă, principele și principesa, care proiectaseră o excursiune, abia au putut ajunge până la mănăstirea Nămăiești"¹⁹. Cu această ocazie, ministrul de Justiție Alexandru Lahovary care însoțea perechea princieră, își încheia discursul rostit în cadrul festivităților de aniversare a zilei de 10 mai 1875 cu un toast "în sănătatea noului suveran al țării, în sănătatea Doamnei noastre Elisaveta, cu care s-a așezat pe tronul României grația și bunătatea, ...pentru dinastia augustă, de care sunt legate nedespărțit destinele patriei"²⁰.

Și deși autoritățile din Câmpulung-Muscel s-au temut că suveranul va rămâne supărat pe oraș și locuitorii lui din cauza refuzării cererii sale, Regele Carol I nu a ocolit nicidecum minunata zonă a Muscelului. El a întreprins o nouă vizită în Câmpulung în anul 1891, însoțit fiind de Regina Elisabeta și Principele moștenitor Ferdinand. Împreună cu aceștia, după primirea entuziastă făcută lor în gara Câmpulung - în 1886 - 1887 fusese dată în folosință linia ferată Golești-Câmpulung - , Regele se plimbă prin oraș zăbovind asupra noilor edificii ce se ridicaseră între timp, cum era de pildă modernul hotel "N.Ștefănescu". După vizitarea orașului perechea regală și prințul moștenitor fac o excursie în împrejurimile Câmpulungului, cu oprire la Rucăr, unde sunt găzduiți în casa Tincăi Iosif Ionescu, iar "Regele Carol I a dat și un ajutor (bănesc - n.n.) bisericii din partea de jos a satului, care se construia atunci"²¹.

Pe tot parcursul vizitei, familia regală a fost însoțită și de una din domnișoarele de onoare ale Reginei Elisabeta, poate cea mai dragă ei, a cărei apropiere de Principele Ferdinand o încurajase și ocrotise, nemulțumind pe Rege și atrăgându-și pedeapsa exilului. Este vorba, bineînțeles, de Elena Văcărescu²²,

“descendentă a uneia din cele mai vechi și glorioase familii nobile românești,... înzestrată cu frumoase calități, printre care și cu divinul dar al poeziei”²³.

Și dacă Regele Carol I nu și-a putut îndeplini dorința de a-și ridica la Câmpulung o reședință de vară, a făcut-o, la scară redusă, Principele Ferdinand, poate și cu nostalgia primei sale vizite aici. El și-a construit după 1900, pe Râul Doamnei, în punctul Bahna Rusului²⁴, la 40 de km. de Câmpulung, un canton de vânatoare unde, împreună cu Principesa Maria și copiii, venea adesea, fiind uneori însoțit și de rudele din Germania ale familiei princiare române și chiar de oaspeți sosiți în vizite oficiale de stat.

Revenind la cea de-a doua variantă aleasă pentru o reședință princiară (regală) de vară trebuie spus că, de fapt, Sinaia, ca localitate nici nu a existat până în 1870. În acest an, numărul de călători aflați în drum către stațiunile balneare din Transilvania unde-și îngrijeau sănătatea, devenise atât de mare, încât depășea cu mult posibilitățile Mănăstirii Sinaia de a-i adăposti pentru o noapte sau două, cât făceau popas înainte de a trece munții. Așa încât, Eforia Spitalelor Civile în administrația căreia se afla Mănăstirea Sinaia ia hotărârea, la 17 decembrie 1870, ca “localul Monastirei să serve în viitor, numai spre adăpostirea călătorilor săraci”, urmând ca pentru ceilalți să se construiască “pe șosea, un otel, care fiind deja început, va și putea funcționa în anul viitor 1871”²⁵. În același timp era luată în calcul posibilitatea înființării unui “stabiliment hydroterapeutic” și era încurajată inițiativa privată “dând doritorilor locurile necesare pentru facere de case”, dar numai în arendă, nu mai mult de o jumătate de pogon și cu condiția “a construi case în termen cel mult de doi ani”²⁶. Eforia Spitalelor Civile, avându-i în frunte pe Dimitrie Ghica, Gr.C.Cantacuzino și dr.Carol Davila spera ca, în felul acesta, să reușească să creeze “în această localitate un ceimru, unde visitorii vor avea cele necesare, pentru căutarea sănătății lor”, iar, mai ales “persoanele ce nu au mijloacele de a călători în străinătate, să-și poată îndeplini această trebuință în țară”²⁷. Înemeierea localității însă, dar mai ales transformarea ei într-o stațiune balneo-climaterică prosperă, în “perla Carpaților” este rezultatul, în foarte mare măsură, al stabilirii reședinței princiare, apoi regale, în perimetrul Mănăstirii Sinaia aflată sub autoritatea Eforiei Spitalelor Civile. În același timp, adevărații ei ctitori pot fi considerați, pe bună dreptate, Principele Carol și Dimitrie Ghica, care, în dubla sa calitate, de prim efor al Eforiei Spitalelor Civile, dar și președinte al Adunării Deputaților unde a fost votată mai întâi legea din 8 februarie 1872 reprezentând în fapt actul de înființare al localității Sinaia, “a pus toată râvna, sânguința și îndemnul la realizarea orașelului”²⁸. În aceeași ordine de idei, Regina Maria, evocându-l pe cel ce ctitorise Castelul Peleș, mărturisea: “Când mă gândesc la bătrânul Rege Carol, totdeauna la Sinaia îl caută întâi gândurile mele... marca Sinaie mândră, pe care o făcuse el bucată cu bucată, de-a lungul a mai mulți ani, Sinaia care era mândria lui, bucuria și odihna lui”²⁹.

Prima vizită, de fapt “o excursie la mănăstirea Sinaia”, Principele Carol o face pe 24 iulie/5 august 1866, însoțit fiind de D.A.Sturdza, dr.Davila și maiorul Fălcoianu. Este impresionat de măreția și sălbăticia naturii din zonă unde se ridică

“singuratica mănăstire Sinaia... pe o colină piezișă, în mijlocul unui munte păduros, dominat de puternicul masiv al Bucegilor”³⁰. Începând din iulie 1871 Principele Carol împreună cu Principesa Elisabeta și, din păcate pentru scurt timp, cu mica prințesă Maria (aceasta moare de scarlatină în primăvara anului 1874, la vârsta de trei ani și jumătate, fiind născută, după eum se știe, la 8 septembrie 1870 – n.n.) vor deveni oaspeți permanenți ai acestor locuri, găsind găzduire în “apartamentele ce le-au fost pregătite – odăițe strâmte, joase, spoite cu var, care nu comunică între ele” decât printr-o “verandă de lemn îngustă”. Și deși “orânduirea odăilor (a chiliilor – n.n.) e nespus de simplă,... răcoarea din ele încântă pe principe și pe principesă, iar priverileștea ‘ee o au de pe cerdacul nnde iau masa e fermecătoare”³¹. Aici perechea princiară “petrece toată ziua în pădure, ca să se reculeagă... de rămășița ultimelor accese de friguri”³². După deplina însănătoșire principele și principesa “fac în toate zilele mici excursiuni în frumoasele împrejurimi ale Sinaiei”, iar Principele Carol participă la o vânătoare de urși în timpul căreia “un urs a fost doborât” și pe care domnitorul o descrie cu lux de amănunte într-o scrisoare către tatăl său întrucât îi “reamintește vie vânătoarea noastră de urși din Engandin”³³.

Este uimitor cum omul rece aparent, cumpătat și sobru, scăpat de stresul vieții de palat de la București și de grijiile produse de evenimentele și complicațiile politice, se relaxează, se transformă, devenind un partener de distracții și de viață mondenă extrem de agreabil. Într-o scrisoare adresată tatălui său la 19/31 august 1872, Principele Carol face o descriere surprinzătoare a vieții la curte în timpul șederii la Mănăstirea Sinaia: “Șederea la Sinaia ne priește la toți și dacă vremea rămâne bună vom mai sta o lună. Viața aici e plăcută și nejenată, avem oaspeți în toate zilele. Un roi de domnișoare aduce multă veselie în cercul nostru; dennăzi, afară de d-ra de onoare numită de curând, d-ra Băleanu, am avut șapte tinere la masă cu care s-a dansat și s-au jucat jocuri de societate în timpul serii. Chiar și moftul recrează spiritul și a fost pentru noi o adevărată binefacere de a fi cât mai ștengari. Ministrul Costaforu a trebuit să danseze, și Dimitrie Ghica să se joace cu noi. Aceasta tot este un altfel de tablou, decât să stai neconținut în afaceri până peste urechi! Până azi n-am putut încă fi învinovățit de a fi jucat cu miniștrii mei de mai înainte și actuali. Dar aceasta îmi procură o adevărată satisfacțiune, de a fi avut și acest rezultat la Sinaia! De altfel șederea aici e de mare folos în multe privințe; ne pune în contact mai strâns cu oamenii, ceea ce nu se poate la oraș, unde totul e oficial, apoi am reușit ca toată lumea să vină bucuroasă aici, deși comunicația este dificilă; chiar și din Moldova avem mulți vizitatori. Eu expediez cu ușurință și de aici afacerile Statului; pentru chestiuni mai importante vine totdeauna un ministru de își face raportul, astfel că toți miniștrii pe rând au fost aici.”³⁴. Deci nici treburile statului nu erau neglijate, iar cu timpul Regele Carol I își va transfera la Sinaia aproape întreaga activitate politică, militară, diplomatică de la București, atmosfera devenind cu totul alta.

Prin 1872 numărul celor care însoțeau perechea domnitoare la Sinaia sporise considerabil. Numai curtea princiară de la București număra 60 de

persoane, putând fi cu greu adăpostite la mănăstire. De fapt, încă din vara anului 1871 Principele Carol începe demersurile pentru cumpărarea unui loc pe care să se clădească o reședință princiară de vară. La început el se gândește să clădească la Sinaia "o vilă elvețiană lângă mănăstire, ca să avem un << sălaș >> pentru lunile calde de vară"³⁵. Mai târziu s-a ajuns la un proiect mai amplu care să facă din reședința de la Sinaia, viitorul Castel Peleş. Locul ales "situat pe o înălțime răpoasă la marginea pădurii, cu o vedere asupra mănăstirii, în frumoasa vale a Peleşului"³⁶ a creat multe dificultăți constructorilor, fiind străbătut de numeroase izvoare care au trebuit captate, și supus permanent alunecărilor de teren și inundației provocată de ploi. De altfel, după cum prea bine se știe, construirea Castelului Peleş a cărui piatră de temelie s-a pus, cu solemnitate, la 10/22 august 1875, s-a încheiat abia în toamna anului 1883 când, în octombrie, a avut loc și inaugurarea. Nu a fost devină numai terenul ales, care a pus în dificultate pe toți arhitecții ce au condus, pe rând, lucrările castelului. A intervenit și războiul de neamănare din 1877 - 1878 când construcția a fost practic abandonată. Important este că în final Castelul Peleş a căpătat înfățișarea majestuoasă pe care o are și astăzi și și-a îndeplinit menirea. Iar în viziunea Principelui Carol această menire era clar conturată încă din toamna anului 1875: "Măreția acestei construcții face în toată țara o excelentă impresiune și toată lumea se bucură, pentru că se vede în aceasta o garanție a stabilității regimului. E și numit de pe acum Castelul regal - ceea ce va putea prea bine să devină într-o zi! Fie ca înainte de toate să devină leagănul dinastiei noastre, căci fără aceasta, viitorul țării nu e asigurat! Dar îndeplinirea acestei dorințe e în mâinile Domnului; noi ne punem încrederea în El și El va dirigi totul cât mai bine!"³⁷. Profetice cuvinte!

Oricum Domnul a sprijinit frumoasa și importantă întreprindere a Principelui Carol. Și nu numai atât. Datorită ridicării Castelului Peleş întreaga Vale a Prahovei a devenit o zonă prosperă, înflorind aici comerțul, mica industrie, dar mai ales turismul. Punerea pietrei sale fundamentale și începerea lucrărilor lui de construcție a impulsivat realizarea căii ferate Ploiești - Predeal concesionată cu puțin timp înainte, în iulie 1875, englezului Crawley la preț de 42.500.000 lei aur³⁸. Cu toate greutățile care au apărut în realizarea proiectului, sportele și de izbucnirea și derularea războiului româno-ruso-turc în care românii și-au cucerit neamănarea, calea ferată Ploiești - Predeal a fost terminată în anul 1879, când, simțindu-se nevoia acestui lucru, începând cu 10 iulie 1879, s-a trecut și la organizarea, numai pe timpul verii, a "trenurilor de plăcere"³⁹ pe distanța București - Sinaia.

În ceea ce privește localitatea Sinaia începuse într-adevăr să prindă contur în ea poposind "numeroși vizitatori pentru vară; oțelul este mereu plin și se construiesc chiar câteva vile. Vila primului efor (Dimitrie Ghica-n.n.) și a ministrului de război generalul Florescu, vor fi primele terminate jos în vale"⁴⁰. Pe lângă vile apăruseră și case mai modeste și mai ales era încurajator faptul că solicitările pentru terenuri de construcție se înmulțesc, ceea ce face necesară apariția unei noi legi promulgată la 11 aprilie 1880 prin care, Eforia Spitalelor

Civile este autorizată "a vinde prin licitație încă una sută (100) pogoane loc la Sinaia", pe lângă care erau oferite fără plată cincizeci de pogoane sătenilor "care ar voi să se stabilească în această localitate"⁴¹. În plus, era îngăduit, ceea ce se interzisesse prin legea din 1872 – pe terenurile cedate cei care vor deveni proprietari puteau întreprinde "orice comerț permis de lege".

Dar prevederea cea mai importantă a legii din 11 aprilie 1880 era aceea, că începând cu data respectivă "Comuna Sinaia se declară <<Comună Urbană>>" (art.3-n.n.). Din acest moment, succesiv, mai ales datorită strădaniei lui Dimitrie Ghica, Sinaia va cunoaște într-un timp record de nici măcar 20 de ani, toate binefacerile civilizației și modernismului. Recunoscători, locuitorii orașului, i-au ridicat în parcul realizat în 1881 de "grădinarul peisagist, Eder, de origine belgiană"⁴², un bust, iar bulevardul Sinaiei îi purta numele – Bulevardul Ghica. În parc s-a construit Horelul Caraiman, tot acolo a fost amplasat un "pavilion de muzică" și s-au amenajat "băile hidroterapeutice" conduse "de un medic special, având maseori și un personal instruit pentru cura de apă după metoda prof. Winternitz"⁴³. Aici se puteau face băi, frecții, împachetări, dușuri reci sau scoțiene și chiar electroterapie, toate destinate celor care sufereau de "supramenajiu", adică surmenaj. Tot în parc a fost construit și un casino, un altul funcționând în Vila Ghica, precum și "două havuzuri care aruncă apa la mari înălțimi". Cei care, pornind din parc și traversând strada Mănăstirii voiau să ajungă la "Bufetul din pădure" întâlneau în drum o mică grădină zoologică în care "se pot vedea urși, lupi, vulpi, bufniță, dihor, veveriță, capre, cerbi, păuni, vulturi și alte păsări"⁴⁴.

În anul 1890 Sinaia a fost iluminată electric, iar la 1903 deja funcționa în oraș o Uzină hidraulică, proprietate a Societății Române "Electra", a cărei capacitate putea asigura "iluminatul cu electricitate al orașului, se introduce electricitate în vilele particulare la cerere și se transportă pe o distanță de 35 kilometri până la Câmpina"⁴⁵. Până la sfârșitul secolului al XIX-lea la Sinaia începuseră lucrările destinate a rezolva alimentarea cu apă a orașului, apă provenind din captarea a două izvoare de calitate – Sf. Ana și Peleşul, ca și amenajările care urmau să finalizeze sistemul de canalizare al localității.

Între 1879 și 1898 Sinaia își crease chiar și propria industrie bazată evident pe materiile prime pe care le oferea muntele, pădurea și solul calcaros. Funcționau aici Fabrica de var hidraulic (1886), Fabrica de cherestea (1879), Fabrica de sârmă, cuie, nituri de fier, de alamă și aramă (1891), Fabrica de var alb gras (1898), toate fiind proprietatea cunoscutului om politic liberal Emil Costinescu⁴⁶.

În Sinaia funcționa deja în 1903 serviciul de poștă, telegraf și telefon, localitatea fiind "legată cu Bucureștii, cu circuit special telefonic"⁴⁷. Există în oraș o școală primară pentru băieți și fete, iar în 1894 începe, din inițiativa și cu sprijinul Eforiei Spitalelor Civile, construirea unui spital, cu capacitate modestă – 20 de paturi -, dar care, beneficiind de "condițiuni perfecte de igienă, primește în

limita paturilor vacante, pe toți bolnavii, fără distincțiuni de naționalitate și religie”⁴⁸.

Dat fiind că Sinaia devenise o stațiune turistică nu putem ignora hotelurile și localurile de petrecere ce se înmulțiseră extrem de rapid. Dacă hotelurile cele mari, de lux, cum erau Caraiman, Sinaia, Regal, Vila Ghica beneficiau și de restaurante proprii, cele mai mici, mai modeste funcționau în sistem de pensiuni familiile – Hotel Manolescu, Hotel Bulevard, Hotel Niocolau, Hotel Șovăială, Hotel Vârful cu Dor. De remarcat faptul că în 1903 în Sinaia funcționa o singură cofetărie, în parc, “Cofetăria George Riegler furnizor al Curței Regale... de primul rang, bomboane fine. Ciocolată. Prăjituri”⁴⁹.

În anul 1905, pentru că majoritatea clienților ei obișnuți, vara părăseau Bucureștii pentru a poposi în stațiunea montană Sinaia unde sezonul începea la 1 iunie și se sfârșea la 15 septembrie când revenea în Capitală și familia regală, “Casa Gr.Capșa”, furnizor al Curții Regale încă din 1869, hotărăște să-și extindă activitatea și aici. Ideea se va dovedi strălucită, în felul acesta, încasările menținându-se la nivel ridicat și pe perioada lunilor călduroase. “Vila Capșa” era situată pe Bulevardul Ghica într-o clădire nouă, special construită, “amenajată cu terase și o imensă sală de consumație”⁵⁰. Aici erau servite cu precădere produse de cofetărie și patiserie, cafea, ceai și mai puțin preparate de bucătărie. Poposind la “Vila Capșa” vizitatorii stațiunii beneficiau, ceea ce nu se putea întâmpla în nici un caz în localul din București, de muzica de concert, dar și simfonică susținută de Grigoraș Dinieș și orchestra ce-l însoțea. Afacerea dovedindu-se profitabilă, în 1907 “Casa Gr.Capșa” ia în exploatare, până în 1912, restaurantul Hotelului Caraiman, căruia îi adaugă și o cofetărie⁵¹, iar din 1912 până în 1934 va lua în antrepriză și hotelul și restaurantul “Palace”⁵².

Și tot profilul Sinaiei de stațiune balneo-climaterică și turistică a impus dintru început o grijă cu totul aparte a Eforiei Spitalelor Civile și a autorităților locale pentru amenajarea, întreținerea și curățenia drumurilor și, în primul rând, a șoselei. În 1898 Ministerul Lucrărilor Publice înființează chiar un serviciu de întreținere special pentru șoseaua București – Predeal. Porțiunea Câmpina – Predeal era recomandată vizitatorilor pentru pitorescul ei, fiind “de aproape supravegheată și cu multă îngrijire întreținută; pe timpul verii este măturată pe toată lungimea ei și parțial stropită, așa ca să se înfățișeze ca o adevărată alee de parc, putându-se compara cu cele mai bune căi din strămătate”⁵³.

Prin 1910, Regele Carol I, într-o conversație cu autorul uneia din monografiile orașului Sinaia, Mihai Haret, îi mărturisea cât de mult și-a dorit “de a vedea Poporul lipind-se de castel”⁵⁴, ctitoria sa de care era atât de mândru. În acest scop n-a pus nicăieri îngrădiri, vizitatorii putând să circule în parc, ba chiar oricine fiind liber să viziteze Castelul Peleş. A amenajat, special pentru public, poteci, bănci, indicatoare de direcții și distanțe. Măhnirea lui era că, mare parte din aceste amenajări fuseseră distruse de către excursioniști. O dovadă în plus că cei desemnați printr-o expresie plastică “porcus turisticus” existau și atunci ca și acum, dar nu numai în România, ci pretutindeni. Important este că, în ciuda tuturor

vicisitudinilor pe care le-a avut de înfruntat, dintre care regimul comunist nu a fost cea mai blândă, Castelul Peleş a supraviețuit constituindu-se și astăzi într-unul dintre monumentele de arhitectură și istorice de acest fel cele mai reușite, nu numai din țara noastră, ci chiar din întreaga Europă.

NOTE

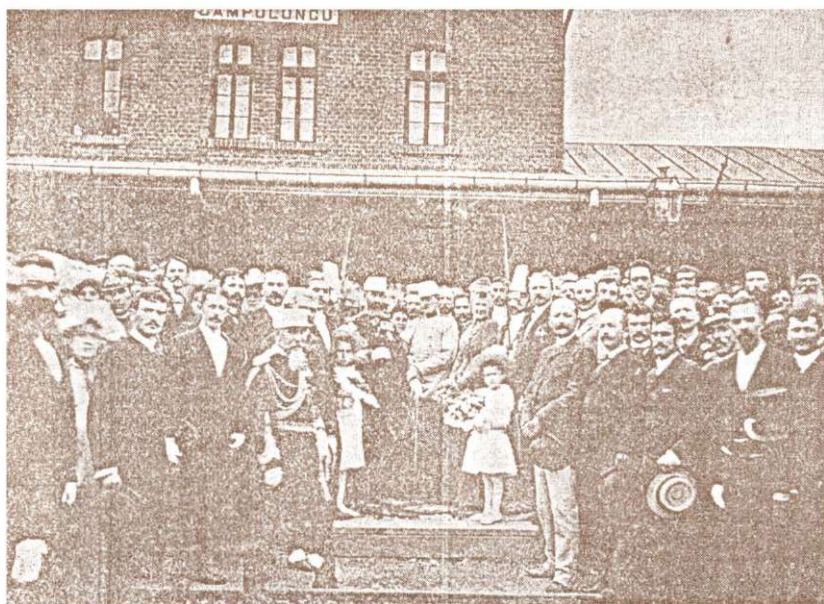
- 1 Dimitrie A.Sturdza, *Domnia Regelui Carol I. Fapte – cuvântări – documente*, tomul I, 1866-1876, București, 1906, p.246.
- 2 *Memoriile Regelui Carol I al României. De un martor ocular*, volumul I, 1866-1869, Ediția a II-a, București, 1995, p.165.
- 3 *Ibidem*.
- 4 *Ibidem*, volumul II, 1869-1875, Ediția a II-a, București, 1995, p.191.
- 5 *Din carnetul de turist al Regelui Carol* (Extras din anuarul S.T.R. 1914), București, 1915, p.6.
- 6 C.Rădulescu-Codin, *Câmpulungul Muscelului. Istoric și legendar*, Câmpulung-Muscel, 1925, p.10.
- 7 *Memoriile Regelui Carol I...*, vol.I, 1866-1869, București, 1995, p.231.
- 8 *Ibidem*, vol.II, 1869-1875, București, 1995, p.105.
- 9 *Ibidem*, vol.I, 1866-1869, București, 1995, p.231.
- 10 *Ibidem*.
- 11 *Ibidem*.
- 12 Dimitrie A.Sturdza, *op.cit.*, p.458.
- 13 *Ibidem*, p.459.
- 14 Preot Ioan Răuțescu, *Câmpulung-Muscel. Monografie istorică*, Câmpulung-Muscel, 1943, p.56.
- 15 *Ibidem*.
- 16 Prietenul nostru. Revistă pentru popor, anul I, nr.21-24, aprilie-mai 1912, p.357.
- 17 C.Rădulescu-Codin, *op.cit.*, p.14.
- 18 Preot Ioan Răuțescu, *op.cit.*, p.56. Mai târziu casele lui Sterie Steriu au devenit sediul Băncii Muscelului.
- 19 *Memoriile Regelui Carol I...*, vol.II, 1869-1875, București, 1995, p.367.
- 20 Dimitrie A.Sturdza, *op.cit.*, p.751.
- 21 Preot Ioan Răuțescu, *op.cit.*, p.190.
- 22 *Ibidem*, p.189-190.
- 23 Lucreția Carandino-Platamona, *Carmen Sylva, prima regină a României*, București, 1936, p.37.
- 24 Gabriel Dimitriu, *Câmpulungul cu împrejurimi*, Câmpulung, 1907, p.23.
- 25 A.G.Găleşescu, *Sinaia. 15 august 1695 – 15 august 1895*, București, 1895, p.124.

- 26 *Ibidem*, p.125.
- 27 *Ibidem*.
- 28 *Ibidem*, p.128.
- 29 Mihai Haret, *Castelul Peleş. Monografie istorică-geografică-turistică-pitorească-descriptivă a Castelelor Regale din Sinaia cu împrejurimile lor*, Bucureşti, 1924, p.33.
- 30 *Memoriile Regelui Carol I...*, vol.I, 1866-1869, Bucureşti, 1995, p.86.
- 31 *Ibidem*, vol.II, 1869-1875, Bucureşti, 1995, p.192.
- 32 *Ibidem*, p.193.
- 33 *Ibidem*, p.240.
- 34 *Ibidem*, p.245.
- 35 *Ibidem*, p.196.
- 36 *Ibidem*, p.289.
- 37 *Ibidem*, p.388.
- 38 Mihai Haret, *op.cit.*, p.20.
- 39 A.G.Găleşescu, *op.cit.*, p.129.
- 40 Mihai Haret, *op.cit.*, p.21.
- 41 A.G.Găleşescu, *op.cit.*, p.130.
- 42 Idem, *Sinaia*, Bucureşti, 1903, p.38.
- 43 *Ibidem*, p.35.
- 44 *Ibidem*, p.38.
- 45 *Ibidem*, p.37.
- 46 *Ibidem*, p.36.
- 47 *Ibidem*, p.35.
- 48 *Ibidem*, p.37.
- 49 *Ibidem*, p.35.
- 50 [Ştefan Capşa], *Capşa 1852 – 1942*, f.153, Muzeul Naţional de Istorie a României, nr.inv.291.961, fond Ştefan Lăzărescu.
- 51 Restaurantul şi cofetăria “Capşa – Caraiman” din Sinaia, în arhiva Mircea M.Possa – Mihai Boureanu.
- 52 [Ştefan Capşa], *op.cit.*, f.165 în loc.cit.
- 53 *Sinaia, Buşteni, Azuga, Predeal. Noua călăuză practică pentru plezirişti, ciclişti, automobilişti şi turişti*, Bucureşti, 1911, p.6.
- 54 Mihai Haret, *op.cit.*, p.4.

Principele Carol I în vizită la Mănăstirea Nămăiești din apropierea Câmpulung-Muscelului, 1875.

Le prince Charles Ier visitant le Monastère de Nămăiești des alentours de Câmpulung-Muscel, 1875.

Sosirea în gara Câmpulung-Muscel a Regelui Carol I însoțit de Regina Elisabeta și Principele moștenitor Ferdinand, 1891.

L'arrivée du Roi Charles Ier accompagné par la Reine Marie et le prince héritier Ferdinand à la gare de Câmpulung-Muscel, 1891.

Regele Carol I, Regina Elisabeta și Principele moștenitor Ferdinand în balconul noului hotel N. Ștefănescu din Câmpulung-Muscel, 1891.

Le Roi Charles Ier, la Reine Elisabeth et le prince héritier Ferdinand au balcon du nouveau hotel N. Ștefănescu de Câmpulung-Muscel, 1891.

Castelul Peleș în timpul construcției. Cea 1881.

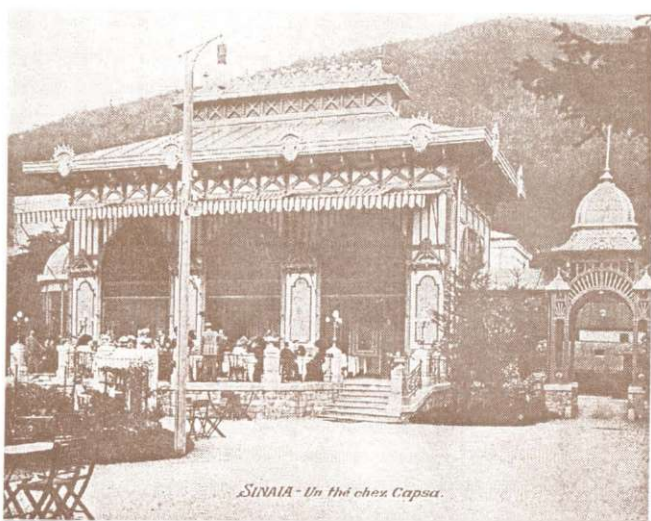
Le Château Peleș pendant sa construction. Environ 1881.

Fațada de sud a Castelului Peleş, 1883. După o acuaforte.
La façade sud du Château Peleş, 1883. D'après une aquaforte.

„Vila Capșa“ de pe
 Bulevardul Ghica din
 Sinaia, inaugurată în 1905.

„Villa Capșa“ du
 Boulevard Ghica de
 Sinaia, ouverte en 1905.

SINAIA - Un thé chez Capșa.

Fațada de sud a Castelului Peleş astăzi cu statuia Regelui Carol I.
La façade sud du Château Peleş aujourd'hui, avec la statue du Roi Charles Ier.

SUR UNE RÉSIDENCE PRINCIERE (ROYALE) D'ÉTÉ ENTRE CÂMPULUNG ET SINAIA.

Résumé

Pour le commencement, l'auteure présente les raisons et les motifs qui ont déterminé le Prince Charles, surtout après son mariage avec la Princesse Elisabeth de Wied, de choisir une place pour bâtir une résidence d'été pour la famille régnante.

Pendant ses premières visites faites dans le pays où son destin la portait, son choix s'est fixé pour Câmpulung Muscel. Mais les autorités locales, de cette petite et coquette ville de montagne, n'ont pas été d'accord avec l'achat d'un terrain pour y bâtir une résidence d'été.

Le deuxième choix, qui d'ailleurs s'est matérialisé, a été Sinaia où il bâtira l'imposant Château Peleș vu comme "*le berceau de la dynastie*" fondée par lui.

Vers la fin de l'article, l'auteure montre les bienfaits pour Sinaia d'après l'établissement de la famille princière d'abord et royale en suite dans la zone. D'ailleurs même, la fondation comme ville de Sinaia est une suite de cela.